

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לספרות האגדה: ספר הספרים וסיפוריו - 17109

תאריך עדכון אחרון 10-09-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ספרות עברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): עמוס גאולה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: amosgeula1@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ה' 14:00-15:00

מורי הקורס:

ד"ר עמוס גאולה

תאור כללי של הקורס:

מבוא לסוגות השונות והחיבורים המרכזיים בספרות המדרש והאגדה של חז"ל.

מטרות הקורס:

לפרוש בפני הלומדים את ספרות האגדה של חז"ל על רקע האסופה המקראית וספרות הבית השני. נבחן את התפתחותו של השיח המדרשי, צורותיו וסוגותיו מן המדרש הקלאסי ועד למדרש המאוחר ולילקוטים: חיבוריו העיקריים, תכניו המרכזיים, צורותיו הספרותיות וזיקותיו אל העולם שבו נתחבר.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

היכרות בסיסית עם עולם המדרש על צורותיו וסוגותיו.

דרישות נוכחות (%) :

90%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה פרונטלית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מושגי יסוד ופרשנות פנים-מקראית
2. ספרות הבית השני
3. ספרות מצרנית: יוונית, נוצרית, שומרנית, מיסטית ועממית
4. האגדה בספרות התנאים
5. האגדה בספרות האמוראים
6. מדרשי אגדה ארץ-ישראליים (ספרות המדרש הקלסי)
7. הסיפור המקראי המורחב והסיפור הדרשני
8. מעשי חכמים
9. משלים ופתגמים
10. הפתיחתא ושאלת הדרשות בציבור
11. ספרות בית הכנסת (תפילה, פיוט, תרגום) וזיקתה לספרות האגדה
12. ספרות תנחומא-ילמדנו
13. המדרש המאוחר
14. יחסם של גאונים וראשונים לספרות האגדה

חומר חובה לקריאה:

- [א] מבוא כללי: הגדרות, מסגרת כרונולוגית ורקע היסטורי
[1] י' פרנקל, דרכי האגדה והמדרש, רמת-גן 1991, עמ' 11-16.

- [2] י' היינימן, אגדות ותולדותיהן, ירושלים תשל"ה, עמ' 7-15.
[3] י' גפני, 'היצירה הרוחנית-ספרותית', ארץ ישראל מחורבן בית שני ועד הכיבוש המוסלמי, ירושלים תשמ"ב, כ"א, עמ' 473-494.
[4] מ' בלברג, פתח לספרות חז"ל, רעננה תשע"ג.

[ב] פרשנות פנים-מקראית

- [1] י' זקוביץ, 'פרשנות פנים-מקראית', הספרות המקראית: מבואות ומחקרים א, ירושלים תשע"א.

[ג] ספרות הבית השני: הספרים החיצונים, הספרות היהודית-הלניסטית, כתבי ים המלח

- [1] א' שנאן, עולמה של ספרות האגדה, תל אביב תשמ"ז, עמ' 21-58.
[ב] י' כדורי, 'פרשנות המקרא בקומראן', מגילות קומראן: מבואות ומחקרים ב, ירושלים תשס"ט.

[ד] סביב ספרות חז"ל: הספרות הנוצרית, הספרות השומרונית

- [1] א' שנאן, עולמה של ספרות האגדה, תל אביב תשמ"ז, עמ' 59-85, 104-121.
[2] מ' הירשמן, המקרא ומדרשו: בין חז"ל לאבות הכנסייה, תל-אביב, 1992, עמ' 7-20.
[3] א"א אורבך, 'תשובת אנשי נינוה והוויכוח היהודי-נוצרי', בתוך: הנ"ל, מעולמם של חכמים, עמ' 556-560.

[ה] ספרות בית הכנסת וזיקתה לספרות האגדה

- [1] א' שנאן, מקרא אחד ותרגומים הרבה, תל אביב תשמ"ז, עמ' 11-36.
[2] ח' מאק, מדרש האגדה, תל אביב תשמ"ט, עמ' 34-42.
[3] ז' וייס, 'בית הכנסת בציפורי' (Weiss, Z.;eq& "Mosaic Synagogue Sepphoris The", Biblical Archeology Review 26 [2000]: 48-70)

[ו] הלכה ואגדה בספרות התנאים

- [1] י' פרנקל, מדרש ואגדה, תל אביב תשנ"ז, כרך ג, יחידה ט, עמ' 694-708.
[2] ח' מאק, מדרש האגדה, תל אביב תשמ"ט, עמ' 9-18.
[3] מ' כהנא, מדרשי תנאים א+ב, עמ' 4-28.

[ז] האגדה בתלמודים

- [1] י' פרנקל, מדרש ואגדה, תל אביב 1996, כרך ג, עמ' 761-779.
[2] מ' בלברג, פתח לספרות חז"ל, רעננה תשע"ג, עמ' 158-163, 206-214.

[ח] מדרשי האגדה של האמוראים: ב"ר, ויק"ר, פדר"כ

- [1] י"ט צונץ, הדרשות בישראל, ירושלים תש"ו, עמ' 75-87.
[2] ע' רייזל, מבוא למדרשים, תשע"א, עמ' 105-116; 126-135.
[3] ח' מאק, מדרש האגדה, עמ' 60-82.

[ט] הסיפור המקראי המורחב

- [1] י' לוינסון, הסיפור שלא סופר: אמנות הסיפור המקראי המורחב במדרשי חז"ל, ירושלמים תשס"ה, עמ' 11-6; 44-29.

[י] המשל, הפתיחה והדרשה בציבור

- [1] ד' שטרן, המשל במדרש, הקיבוץ המאוחד, 1995, עמ' 17-34.
[2] י' פרנקל, דרכי האגדה והמדרש, עמ' 323-338.

[3] י' היינימן, דרשות בציבור בתקופת התלמוד, ירושלים תשל"א, עמ' 7-28.

[יא] מעשי חכמים

[1] י' פרנקל, דרכי האגדה והמדרש, עמ' 235-242.

[2] י' פרנקל, מדרש ואגדה, תל אביב 1996, כרך ב, עמ' 345-361.

[יב] מדרשי תנחומא-ילמדנו

[1] ע' מאיר, "הסיפור הדרשני במדרש קדום ומאוחר", סיני פו:ה-ו, תש"מ, עמ' רמו-רסו.

[2] י' אלבוים, "לאופיה של הספרות המדרשית המאוחרת", דברי הקונגרס העולמי התשיעי למדעי היהדות, ג, ירושלים תשמ"ז, עמ' 57-62

[יג] חיתומה של ספרות האגדה: המדרש המאוחר, המדרשים הקטנים והילקוטים

[1] י' דן, הסיפור העברי בימי הביניים, ירושלים תשל"ד, עמ' 15-32.

[2] י' תא-שמא, 'ר' משה הדרשן והספרות החיצונית', עמ' 5-17.

[יד] יחסם של גאונים וראשונים לספרות האגדה

[1] י' אלבוים, להבין דברי חכמים, עמ' 45-64

[2] י' פרנקל, מדרש ואגדה, עמ' 856-868

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %

הרצאה 0 %

השתתפות 0 %

הגשת עבודה 0 %

הגשת תרגילים 0 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: